

PEKKA NYKÄNEN
vastaava päätoimittaja

142 kuollutta taas tänään

Arvostettu The New England Journal of Medicine -lehti julkaisi vuonna 1980 lukijoilta tulleen kirjeen. Bostonilaiset tutkijat Jane Porter ja Hershel Jick kertoivat selvittäneensä tilastoista opioideilla kipulääkittyjen potilaiden kohtaloita. 11 882 potilaasta neljä oli kehittänyt riippuvuuden. Yksi riippuvuuksista oli vakava (1).

Ei sanaakaan tutkimusmenetelmästä. Ei riippuvuuden määritelmää. Ei tietoa käyttöajoista. 11 riviä toimitukselle osoitettua kirjettä yhdellä palstalla.

Tähän julkaisuun on jäljitetty kriisi, joka on nyt määritetty Yhdysvalloissa kansalliseksi hätätilaksi. Huumeisiin kuolee maassa keskimäärin 142 ihmistä päivässä, ja vuonna 2015 arvioitiin 3,8 miljoonan yhdysvaltalaisen käyttävän opioideja vailla lääketieteellistä perustetta (2).

Porterin ja Jickin kirjeeseen on viitattu tieteellisissä julkaisuissa hämmästyttävät yli 600 kertaa (3). Määrä hypähti vuosituuhannen vaihteessa, kun oksikodonivalmiste OxyContin tuli myyntiin. Teollisuus ja asiantuntijat todistelivat: ei riippuvuutta – aivan kuten Porter ja Jick olivat havainneet. Syntyi ketjureaktio. Lääkärit määräsivät oksikodonia kroonisiin kipuihin. Potilaille kehittyi riippuvuuksia. Ja kun tämä havaittiin, lääkärit kieltäytyivät kirjoittamasta reseptejä. Addiktoituneille jäi heroini.

Opioidien yliannostus on Yhdysvalloissa nyt alle 50-vuotiaiden yleisin kuolinsyy. Kriisi on niin syvä, että syyllisten etsintä on hedelmätöntä. Pitää keskittyä tärkeämpään: kriisin hoitoon – ja siitä oppimiseen. Ketjureaktioiden toistumiset pitää välttää ja varoittavia ääniä kuulla.

Tämä näyttää unohtuneen varsinkin viimeaikaisessa kannabiskeskustelussa. Kuten HUS:n kipuklinikan ylilääkäri Eija Kalso kirjoitti Lääkärilehden kommentissaan verkossa jo huhtikuussa, kannabis on monien mahdollisten lääkemolekyyliden arkku, mutta varomattomasti avattuna mahdollisesti Pandoran lipas (4). Pitkäaikaiskäytön ongelmat voivat aiheuttaa yhteiskunnalle miljardien eurojen laskun.

Valviran elokuun puolivälissä lähettämä muistutus harkinnasta opioidien määräämisessä saattoi vaikuttaa ylilyönniltä – kyllähän niiden vaarat Suomessa tunnetaan – mutta perusteltu se oli.

Varovaisuuden tarve nousee esiin myös muita uutisia lukiessa.

Yksi kertoo, että pH-käsittelyllä fentanyylin kipua lievittävä vaikutus kohdistui rotilla halutuihin kohtiin eikä riippuvuutta syntynyt (5).

Ketjureaktioiden toistumiset pitää välttää ja varoittavia ääniä kuulla.

Toisen mukaan antibioottikuureja ei tarvitse syödä loppuun. Ja nyt on todettu, että hyvää kolesterolia voi olla liikaa (6). Totuuksia kumoutuu, ja uusia syntyy. Lääkäri joutuu ikävään välikauteen: käyviksi todettuja hoito-ohjeita on syytä noudattaa, ja sekä potilaan että lääkärin pitää pystyä niihin luottamaan.

Opioidikriisistä saatava oppi näyttää olevan se, että koko järjestelmän tieteellisestä tutkimuksesta reseptin määräämiseen pitää toimia vastuullisesti. Erityisen pelottavia ovat todisteet siitä, että opioideja valmistaneet yhtiöt neuvottelivat Yhdysvalloissa helpotuksia lääketutkimuksiinsa niin, että osa potilaista voitiin sulkea kokeesta jälkikäteen pois (7). Oksikodonia tehokkaamman hydrokodonivalmisteen, Zohydron, taas väitetään saaneen myyntiluvan Yhdysvalloissa, vaikka lääkeviranomaisen eli FDA:n oma komitea äänensti sitä vastaan (8). ●

KIRJALLISUUTTA

- 1 Porter J, Jick H. Addiction rare in patients treated with narcotics. *N Engl J Med* 1980;302:123.
- 2 <https://www.nytimes.com/2017/09/04/well/opioids-arent-the-only-pain-drugs-to-fear.html>
- 3 <http://nationalpost.com/health/canadians-show-how-a-one-paragraph-research-article-helped-create-north-americas-opioid-crisis>
- 4 <http://www.laakarilehti.fi/ajassa/verkkokommentti/kannabiskesella-rahoiksi/>
- 5 <https://arstechnica.com/science/2017/03/tweaking-fentanyl-chemical-structure-may-create-safer-opioid/>
- 6 <https://www.sciencedaily.com/releases/2017/08/170823094124.htm>
- 7 <http://archive.jsonline.com/watchdog/watchdogreports/emails-point-to-troubling-relationship-between-drug-firms-regulators-b99113286z1-226692641.html/>
- 8 <http://www.npr.org/2014/02/26/282836473/critics-question-fdas-approval-of-zohydro>